

SPECIJALIZIRANA TJELA ZA SUZBIJANJE TEŠKOG KRIMINALA

1. Uvod

Ovih dana javnost je upoznata s otvaranjem hrvatskog „FBI“, odnosno Policijskog nacionalnog ureda za suzbijanje organiziranog kriminaliteta i korupcije. Treba reći da se ne radi o početku rada tog Ureda, već o otvaranju novih radnih prostora njegovog jednog Odjela, smještenog u Zagrebu. Naime, još prošle godine u osmom mjesecu Vlada RH je donijela Uredbu o ustrojavanju PNUSKOK-a, pri Upravi kriminalističke policije Ravnateljstva policije, ali do danas on nije profunkcionirao. U nekoliko navrata je mijenjan načelnik Ureda, postavljeni su načelnici regionalnih Odjela i poduzete mjere poradi kadrovskog popunjavanja. Sada je i problem prostora za rad riješen, pa više nema nikakvih razloga da taj Ured, odnosno njegov operativni dio ne počne provoditi istrage teških kaznenih djela.

Pored međunarodne policijske suradnje, jedna od metoda suzbijanja organiziranog kriminaliteta i korupcije (teškog kriminaliteta), su i posebna specijalizirana tijela za otkrivanje, progon i suđenje u postupcima takvih kaznenih djela. Klasični načini otkrivanja i dokazivanja kaznenih djela organiziranog kriminaliteta, čine se nemogućim.

2. Koja specijalizirana tijela su neophodna ?

Djelotvorna borba protiv organiziranog kriminala zahtijeva i odgovarajući ustroj tijela državne vlasti, prilagođen njegovu suzbijanju, što podrazumijeva centralizaciju policijskih izvida kaznenih djela u svezi s organiziranim kriminalom, specijalizaciju policije i drugih tijela izvršne vlasti, pravosuđa, kao i državnog odvjetništva, te njihovo funkcionalno povezivanje i sinergičnu akciju.

Nacionalno istražno tijelo kriminalističke policije ključni je preduvjet za početak primjene uspostavljenih zakonskih okvir, tamo gdje jesu adekvatno uspostavljeni, u suzbijanju organiziranog kriminaliteta. Policija je uvijek prva ta koja treba započeti pravosudni lanac u otkrivanju nekog kaznenog djela i ako on počne „pucati“ na samom početku kada još nisu prikupljeni ni minimalni dokazi s kojim bi se moglo nastaviti s progonom pojedinih počinitelja, od suzbijanja organiziranog kriminaliteta neće biti ništa. Taj lanac najčešće puca u policiji zbog curenja informacija, utjecaja na kriminalističku obradu, nedovoljne stručnosti istražitelja i povezanosti s lokalnom sredinom, a do toga je dolazilo prije svega zbog nepostojanja specijaliziranog policijskog tijela za istrage teškog kriminala, pa se kriminalistička obrada raspršivala po cjelokupnom policijskom sustavu. Sadašnja regionalna i glomazna organizacija PNUSKOK-a, nije najkvalitetnije rješenje.

Državno odvjetništvo je jedino u Hrvatskoj uspostavilo specijalizirano tijelo za suzbijanje organiziranog kriminaliteta i korupcije, Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta – **USKOK**, koje je i funkcionalno, odnosno već više godina provodi istrage i optužbe za kaznena djela organiziranog kriminaliteta. No, ono je neoperativno i bez operativnog policijskog tijela ne može se očekivati veliki rezultati u istragama, a bez specijaliziranih sudova ne mogu se očekivati ključni rezultati u presudama, bez obzira na specijaliziranost, stručnost državnih odvjetnika. No, neophodno bi bilo ojačati USKOK-ovu neovisnost od Državnog odvjetništva.

Iako nisu tijela istrage (izuzev istražnih sudaca), sudovi su neizbježni i glavni čimbenik u suzbijanju organiziranog kriminaliteta. Ako oni ne razumiju opasnost koja od njega prijeti, kako on funkcionira, velika je vjerojatnost da i njihove odluke neće biti primjerene. Nikako ne aludirajući na (ne)ovisnost suda, da bi suci razumjeli ovu složenu problematiku, također neizostavno mora se uspostaviti **specijaliziran, odnosno centraliziran sud** na nacionalnoj razini za suđenje u predmetima teškog kriminaliteta, kao zasebno ustrojeno tijelo unutar sudske vlasti, čiji će suci za takve slučajeve moraju biti posebno educirani, pripremljeni, plaćeni, provjereni i tehnički opremljeni. Kao što se istrage ovakvih slučajeva ne mogu provoditi lokalno, tako ni suđenja ne mogu biti na lokalnoj razini, bez obzira na to koliko mi tvrdili i vjerovali da je sud neovisan o svim vanjskim utjecajima. Specijalizacija sudovanja, nedavno provedena u Hrvatskoj, neće donijeti očekivani rezultat jer je i nadalje ostala organizirana na lokalnoj razini, u istim onim sudovima koji niti do sada nisu bili u stanju procesuirati organizirani kriminal.

U završnom ciklusu suzbijanja organiziranog kriminaliteta, **zatvorski sustav** igra značajnu ulogu. Neke zemlje predvidjele su i posebni zatvorski sustav za osuđene počinitelje organiziranog kriminala. Kako se radi o izuzetno opasnim i uglavnom nepopravljivim počiniteljima, kojima je kriminal zanimanje i izvor egzistencije, smanjene su mjere resocijalizacije, otvorenost služenja kazne zatvora i prilagodba na novi ne kriminalni način života nakon izlaska iz zatvora. Procijenjeno je, da je u slučaju takvih počinitelja to nesvrishodno. Miješanje takvih kažnjenika i „običnih“ zapravo samo još jače inficira druge počinitelje, širi kriminalna znanja, uvršćuje stara i otvara nova kriminalna poznanstva. Nerijetko se, zbog nešto liberalnijeg tretmana u „običnim“ zatvorskim ustanovama ili zbog korupcije zatvorske administracije, nastavljaju voditi kriminalni poslovi iz zatvora. Zbog istih razloga je pojedinim osuđenima, uslijed dobre financijske kriminalne podloge, život u zatvoru, zbog komfora koji uživaju (dotok određene hrane i pića, seksualne usluge, droga itd.) jednak onom na slobodi, osim same slobode, a što se također ublažava čestim izlascima poradi raznih benignih razloga. Sadašnji ustroj zatvorskog sustava ne poznaje mogućnost izdvojenog služenja kazne za kaznena djela organiziranog kriminaliteta.

Specijalizirana državna tijela zadužena za suzbijanje organiziranog kriminaliteta imaju mnogo prednosti ali ovdje će se navesti dvije ključne. To su sprečavanje infiltracije „inficiranih“ kadrova i sprečavanje curenja informacija. Ne mogu na svim razinama biti svi kadrovi potpuno povjerljivi i stručni, odnosno profesionalni i pošteni. Zato treba uspostaviti prosječnost u većem dijelu sustava i elitizam u jednom manjem dijelu, gdje je to nužno. U

posebnim specijaliziranim nacionalnim tijelima trebaju biti najstručniji kadrovi. Provjera kandidata za ulazak u takva tijela mora biti jedan od prioriteta jer sustav neće dati očekivane rezultate ako odabir kadra nije bio dobar. Jedna od metoda djelovanja organiziranog kriminaliteta je i infiltriranje svojih ljudi u institucije države, pa treba znati da je lakše izbjeći infiltraciju u jednom manjem tijelu, nego u cjelokupnom policijskom, odvjetničkom ili sudskom sustavu. Detaljne sigurnosne provjere nije moguće obaviti za svakog djelatnika u cjelokupnom sustavu, ali za jedan određeni broj je moguće i potrebno, a potrebno je provjere i periodično ponavljati, ako bi se spriječila kasnija infiltriranja i curenja informacija. Ako ipak dođe do curenja pojedinih informacija, jednostavno je utvrditi izvor, kada s određenim informacijama raspolaže samo malen broj djelatnika. Pošteni kadrovi ključ su za borbu protiv organiziranog kriminaliteta

Globalni plan djelovanja protiv organiziranog transnacionalnog kriminala, donesen na Svjetskoj ministarskoj konferenciji o organiziranom i transnacionalnom kriminalu, održanoj od 21. do 23. studenoga 1994. godine u Napulju, predviđa i potrebu osnivanja i primjerenog opremanje specijaliziranih tijela državne vlasti za suzbijanje tog kriminala.

Italija je zakonom iz 1991. godine uspostavila središnje nacionalno tijelo, Ured za istrage protiv mafije (Direzione Investigativa Antimafia – DIA), kao sastavni dio Ministarstva unutarnjih poslova, čiji je direktor odgovoran izravno ministru. Mafija je hijerarhijski i subordinirajući ustrojena, pa je bilo nužno, želi li se suprotstaviti na ravnopravnoj osnovi, uspostaviti i jak, centralizirani i specijalizirani blok što ga čine tijela kaznenog progona, kako bi se specijaliziranom, centraliziranom, koordiniranom djelatnošću u provođenju kriminalističkih i preliminarnih istraga podigla razina učinkovitosti državne vlasti u borbi protiv organiziranog kriminaliteta. Mnoge države slijedile su ovaj primjer.

3. ZAKLJUČAK

Sve možemo napraviti, uvesti u zakone mogućnost korištenja metoda za suzbijanje organiziranog kriminaliteta, utvrditi i propisati te metode, pripremiti tijela progona i sudstvo na nove načine suzbijanja ove vrste kriminala, kupiti i instalirati potrebne tehnike, ali ako smo suzbijanje ostavili u rukama tijela progona i pravosuđa koja nisu reorganizirana, koja su se nastavila klasičnim metodama suzbijati organizirani kriminalitet sa zastarjelim postojećim ustrojem, nismo napravili ništa, jer sve te mjere nema niti može tko provesti. One ostaju mrtvo slovo na papiru u novim zakonskim okvirima. Tek pravim provođenjem, svaki zakonski propis počinje živjeti, djelovati i stvarati posljedice koje se od njega očekuju, a u ovom slučaju to je kontrola, odnosno suzbijanje organiziranog kriminaliteta.

Nadležnost specijaliziranih tijela svakako treba, s organiziranog kriminala i korupcije proširiti, i na drugi teški kriminal kao što je terorizam, ratni zločin, teška ubojstva i slično.

Još uvijek se primjećuje nedovoljna organiziranost, povezanost i sinkroniziranosti svih tijela u Republici Hrvatskoj koja su zadužena za progon nositelja organiziranog kriminala, što dovodi do nedovoljne učinkovitosti. Ključni problem više nije neznanje, neorganiziranost ili tehnička neopremljenost, niti depolitizacija tijela progona, već ne provedena profesionalizacija. Ona u sebi nepobitno uključuje i depolitizaciju, dok depolitizacija u sebi ne podrazumijeva i profesionalizaciju. Zamjena političkog vođenja pojedinih sustava i kadroviranja s vođenjem sustava i kadroviranjem zasnovanim na osobnih stavovima, jednako je, ako ne i pogubnije za neovisno funkcioniranje tijela progona.